

Invaziniai ir svetimžemiai augalai

Invaziniais augalais, kurių daug šalies pievose, žmonės grožisi ar net specialiai juos veisia, kartais net nežinodami apie jų daromą žalą, tačiau reikėtų tokius augalus pažinti ir naikinti. Sužinoti, kokie tai augalai, galima Aplinkos ministerijos sudarytame Invazinių Lietuvoje rūšių sąrašė.

Invazinių augalų žala vien Europoje siekia dešimtis milijardų eurų. Negana to, kai kurios rūšys, pavyzdžiui, Sosnovskio barštis- kenkia ir žmogaus sveikatai.

Lietuvos miškuose nėra tokios didelės invazinių augalų problemos, su kokia susiduria Vakarų Europa. Tai- Lietuvos miškininkų nuopelnas. 20 amžiaus antroje pusėje kilusi moda sodinti įvairias egzotines medžių rūšis Lietuvą aplenkė. Siūlymai sodinti požcūges ar Bankso pušis nebuvo populiarūs, todėl mūsų šalis išvengė didelių jų plantacijų.

Dažniausiai išplinta ir sulaukėja įvairūs dekoratyviniai augalai, krūmai ir medžiai: dažnai net prieš šimtmečius kaip puošmena atvežti į dvarų, miestų parkus, sodus ir privačias sodybas, „pabėga“ ir ima savaime plisti. Dauguma tokių augalų kilę iš labai panašaus klimato kraštų, jiems prisitaikyti ir išgyventi mūsų šalyje gana paprasta. Jų aklimatizaciją palengvina ir tai, kad egzotiniai augalai ilgą laiką auga žmogaus prižiūrimi ir dauginami, todėl žmogus, pats to nežinodamas, atrenka geriausiai prisitaikiusius egzempliorius, sugebančius lengviau natūralizuotis.

Kartu su egzotinio augalo mediena, sodinukais, sėklomis gali būti perkelti grybai, bakterijos ar kiti medžių ligų sukėlėjai, prie kurių nėra prisitaikiusios vietinės medžių rūšys. Svetimžemiai augalai sutrikdo medynų raidą, nes pakeičia nusistovėjusius ryšius, aplinką. Tokie augalai greitai plisdami ir sudarydami tankius sąžalynus, sunaikina vietinę pievų ir laukymų augaliją. Tai sumažina miškų biologinę įvairovę, pakeičia kraštovaizdį.

Niekas negali prognozuoti svetimos rūšies įkurdinimo rezultato, todėl sodinti tokius augalus miškuose, pievose– labai neatsakingas ir pavojingas veiksmas. Nedarykite to. Jei nusprendėte atsikratyti vazone ar kieme augančio egzotinio augalo, pasirūpinkite, kad jis būtų sunaikintas. Blogiausias galimas pasirinkimas – išmesti augalą su žeme pamiškėje ar kitoje retai lankomoje vietoje.

Seniau įveisti želdiniai ar jų paplitimo židiniai turėtų būti kasmet nuosekliai naikinami arba kontroliuojamas jų plitimas.

Lietuvoje šiuo metu yra žinoma apie 548 rūšių svetimžemių augalų, iš jų apie 46 rūšys yra invazinės ir dar apie 60 rūšių – potencialiai invazinės, ateityje galinčios kelti rimtų ekologinių problemų. Kova su svetimžemėmis rūšimis yra labai svarbus žingsnis, siekiant vieno iš didžiausių ES tikslų – stabdyti biologinės įvairovės nykimą.

Susipažinkite su 7 pavojingiausiais Lietuvos invaziniais augalais

Sosnovskio barštis (*Heracleum sosnowskyi*)

Iš Kaukazo kilęs augalas. Nuo XX a. 6-ojo dešimtmečio Lietuvoje bandytas auginti kaip pašarinis. Vėliau jį labai išplatino gėlininkai ir bitininkai, o paskui ėmė plisti savaime. Pavojingas žmonių sveikatai – sultys sukelia odos nudegimus. Ypač pavojingas vaikams. Sudaro didžiulius sąžalynus, visiškai pakeičia buveines. Labai sunkiai išnaikinamas.

Smulkiažiedė sprigė (*Impatiens parviflora*)

Iš Centrinės Azijos kilusi rūšis. Lietuvoje ėmė plisti nuo XX a. 4-ojo dešimtmečio, bet ypač išplito per paskutinius 30 metų. Miškuose sudaro ištisus sąžalynus ir stelbia daugelį vietinių augalų. Patikimų ir saugių naikinimo būdų kol kas nėra.

Raukšlėtalapis erškėtis (*Rosa rugosa*)

Iš Rytų Azijos kilusi rūšis, Lietuvoje auginama nuo XX a. vidurio. Sodinta pajūrio kopose, pakelėse, karjeruose siekiant sustabdyti eroziją ir dėl vertingų vaisių. Dabar ypač plačiai išplito pajūrio kopose: baigia sunaikinti buvusias jų buveines ir kai kuriuos vietinius augalus.

Baltažiedė robinija (*Robinia pseudoacacia*)

Iš Šiaurės Amerikos kilusi rūšis. Lietuvoje daug kur auginama parkuose, skveruose, bet pavojų kelia pamiškėse, miškuose, ypač pajūrio kopose augančios robinijos. Gaisrai palankūs robinijų dauginimuisi sėklomis ir šaknų atžalomis. Kuršių nerijoje gaisravietėje jų užimamas plotas kasmet padidėja maždaug 30 %, sudaro tankius sąžalynus ir visiškai pakeičia buveines.

Varpinė medlieva (*Amelanchier spicata*)

Iš Šiaurės Amerikos kilęs augalas. Nuo XIX a. pabaigos auginamas soduose kaip uoginis augalas, bet vėliau jų sėklas paukščiai išplatino po miškus. Dabar Lietuvos rytinėje ir vakarinėje dalyse ypač dažnas, kai kur pušynuose sudaro tankius sąžalynus, kurie dar labiau sutankėja ir gausiai atželia juos išskirtus.

Gausialapis lubinas (*Lupinus polyphyllus*)

Iš Šiaurės Amerikos kilęs augalas, į Lietuvą atvežtas XX a. pradžioje. Sėtas miškuose ir pamiškėse žvėrių pašarui, priešgaisrinėms juostoms sudaryti, dirvožemiui pagerinti. Vietovėse, kuriose įsiveisia gausialapiai lubinai, buvusios augalų bendrijos sunyksta, jų vietą užima azotamėgių augalų (daugiausia dilgėlių ir kiečių) sąžalynai. Ypač pavojingas pievų ir smėlynų buveinių biologinei įvairovei.

Uosialapis klevas (*Acer negundo*)

Iš Šiaurės Amerikos kilęs medis. Lietuvoje pradėtas auginti 1936 m., o po 40 metų ėmė plisti upių pakrantėse, pamiškėse, dykvietėse, pakelėse. Žiedadulkės sukelia alergiją (polinozę). Labai lengvai plinta, nes vaisius išnešioja vėjas ir vanduo. Didžiausią pavojų kelia vandens telkinių pakrančių buveinėms ir jų biologinei įvairovei.